

Impressies Knooppunt Klimaat Waardig einde van waardevol wetenschappelijk onderzoek programma

De trein van Klimaat voor Ruimte is aan het einde van het programma niet tot stilstand gekomen. De wagons overvol met creatieve en innovatieve klimaatprojecten zijn gekoppeld aan de locomotief van Kennis voor Klimaat. Dat was de conclusie van Knooppunt Klimaat, de feestelijke slotdag van Klimaat voor Ruimte in de Rijtuigenloods in Amersfoort.

Wim van Vierssen droeg het stokje van Klimaat voor Ruimte over aan Pier Vellinga, voorzitter van Kennis voor Klimaat. Van Vierssen: “Dit soort samenwerking moeten we in stand houden, de gestructureerde dialoog koste wat koste blijven houden.” Zowel Pavel Kabat, wetenschappelijk directeur bij Klimaat voor Ruimte, als Pier Vellinga gaven aan zeer tevreden te zijn over de resultaten van het programma. Kabat: “Het is een combinatie van bouwen en klimaatverandering. We hebben het woord klimaatbestendig uitgevonden.” Vellinga: “Het is ons gelukt om instituten bij elkaar te brengen en kennis te laten landen bij overheid en bedrijfsleven. Zo maak je innovaties mogelijk.”

Droommaatregel

Dagvoorzitter Frénk van de Linden had van meet af aan de touwtjes goed in handen. Nog voor de eerste spreker zijn woorden had uitgesproken, liet Frénk de zaal staan, zich omdraaien en iemand tien seconden lang aankijken. “Gefeliciteerd. U heeft nu al een betere verhouding in deze zaal dan u met uw geliefden hebt; die kijken elkaar gemiddeld slechts negen seconden per dag aan”. Als een volbloed presentator vuurde de interviewer zijn vragen de zaal vragen in. “wie heeft een Tjakkaa gevoel met het programma gehad?” En: “Wat is nu een echte droommaatregel als u het voor een dag voor het zeggen zou hebben in het land?” Met als antwoorden: De biobased economy doorzetten, openbare ruimte van Amsterdam duurzaam maken, stoppen met kolencentrales, meer waterberging.

Tijdens de ochtend had Klimaat voor Ruimte de Engelse professor Myles Allen, hoofd van de onderzoeksgroep Climate Dynamics aan de Universiteit van Oxford, uitgenodigd voor een presentatie. Hij richtte zich op de link tussen klimaatverandering en extreem weer. “De politiek begrijpt niet altijd de statistiek waarmee de klimaatwetenschap aankomt. Om de gevolgen van een klimaatramp te bekijken, moeten we weten wat de waarschijnlijkheid van zo’n ramp is. Maar voor het beheer van dijken moeten we de omvang van zo’n ramp weten.” Voor Allen ligt de klimaatvoorhoede niet bij de politiek of bij Durban. “De frontlinie ligt bij rechtszaken over klimaatverandering. Klimaatverandering treft mensen, en zij verwachten compensatie van de veroorzakers. De bewoners van de Amerikaanse stad Kivalina (een stad in het noordwesten van Alaska) worden door de stijgende zeespiegel bedreigd. Zij hebben een rechtszaak aangespannen tegen de Amerikaanse olieproducent Exxonmobil. Ze vinden dat de activiteiten van dat bedrijf flink bijdragen aan klimaatverandering, waardoor zij noodgedwongen op korte termijn moeten verhuizen. De uitkomst van die zaak is belangrijker dan Durban.”

Stadse waterspeelpleinen

Voor de slotconferentie organiseerde Klimaat voor Ruimte ook een scholierenwedstrijd, met de vraag “Hoe maak jij je school(omgeving) klimaatbestendig?” Vijftig scholierenteams stuurden daarvoor hun projectidee in. Drie van de inzendingen mochten hun idee verdedigen tegenover de jury bestaande uit Pier Vellinga, Pavel Kabat en Arnold van Vliet. Als winnaar kwamen de twee teams van het Stedelijk Gymnasium uit Nijmegen uit de bus. Zij wonnen samen € 5.000 voor het uitvoeren van hun idee. Waarvan de laatste € 4000 door de Secretaris-generaal van het ministerie van Infrastructuur en Milieu Siebe Riedstra was toegezegd. De ideeën liepen uiteen van opblaasbare dijken tot het duurzaam maken van Nijmegen (de winnaars). In het idee is de Waalbrug een zonnebrug geworden, is er een Groene Markt en worden straatlantaarns windmolens.

Alexandra van Huffelen, milieuwethouder van Rotterdam, nam het boek *Ruimte voor Klimaat. Praktijkboek voor klimaatbestendig inrichten* in ontvangst. Het boek, samengesteld door netwerkmanager van het programma Florrie de Pater, vormt de culminatie van het programma. Een beschouwing op klimaatverandering in Nederland vormt de inleiding op 22 projecten. Deze cases hebben op hun beurt geleid tot een aantal lessen en ondersteunende instrumenten die hulp kunnen bieden bij toekomstige projecten. Van Huffelen: “Het programma Klimaat voor Ruimte heeft voor de stad Rotterdam veel betekend. Het heeft laten zien wat de effecten van klimaatverandering zoals wateroverlast en hitte op onze stad kunnen zijn. En belangrijker, hoe we daarmee om kunnen gaan bijvoorbeeld met meer groen in de stad en waterspeelpleinen. Dit praktijkboek is een belangrijke bron om die kennis te behouden lokaal toe te passen. Wij in Rotterdam gaan er dan ook zeker mee door, ook al houdt dit programma nu op te bestaan.”

Over eigen grenzen

Een symposium is niet compleet zonder panel dat zijn licht laat schijnen op de problematiek. Bedrijfsleven kruist de verbale degens met wetenschap en overheid. Ook de zaal mag meedoen. EL&I ambtenaar Paul Tewessem krijgt de vraag of hij vanuit zijn ministerie niet zijn collega's op het ministerie van Financiën kan aansporen de politiek leiders te bewegen de Groenfondsen weer ruim baan te geven. Op zijn “daar kan ik geen antwoord op even”, springt Nijpels voor de man in de bres “dat kan hij niet want dat is een politieke vraag. Als mens wil hij het vast anders, maar als ambtenaar mag hij niks zeggen. En wat mij betreft moet er hard gewerkt worden die Groenfondsen weer ruimte te geven”. Frenk: “Met dank aan Ed Nijpels, de man die Nederland al eens heeft mogen leiden en nu ook is in te huren voor feesten en partijen.”

De kracht van het programma zit in de creatieve samenwerkingsvormen, in de resultaten, het neerzetten van een ander paradigma. “De synergie tussen de verschillende onderzoeksinstituten, samenwerking met gemeenten, het samenbrengen van partijen”, stelt Pier Vellinga. Het grote enthousiasme voor het onderwerp bleek niet alleen uit het aantal bezoekers, ook uit de druk bezochte workshops en discussies. En ook hier klonk de roep om vergaande en creatieve samenwerking, “nodig om Nederland Klimaatbestendig in te richten”, voert Pavel Kabat aan. Directeur van het duurzaamheidsprogramma van DHV Marjolein Demmers oogstte veel instemming met haar pleidooi voor nieuwe coalities en samenwerkingsvormen die nodig zijn voor het realiseren van klimaatprojecten: “Partijen moeten over hun eigen grenzen heen kunnen kijken als het om klimaatprojecten gaat. Bij water zijn bijvoorbeeld veel partijen betrokken: overheden, waterbouwers, ontwerpers, bedrijven, onderzoekers. Als het lukt om nieuwe coalities te smeden kunnen we op een nog betere manier vorm geven aan die projecten en een voorbeeld blijven voor de rest van de wereld.” De diverse workshop, gehouden in de sfeervolle wagons, waren opgezet langs zes “lijnen”, met elk hun eigen thema. Daarnaast lag het accent op de koppeling tussen kennis met beleid, mensen en het zakenleven.

Niet te dirigistisch

Voor Pavel Kabat vormt het afscheid van Klimaat voor Ruimte ook het begin van zijn werk als directeur van IIASA (International Institute for Applied System Analysis) in Wenen. Dat afscheid liet hij niet voorbij gaan zonder uitgebreid stil te staan bij alle mensen die Klimaat voor Ruimte de afgelopen vijf jaar mee vorm hebben gegeven. Alle medewerkers, van onderzoeker tot bureaumanager, werden het podium opgeroepen en ten overstaan van alle symposiumbezoekers door Kabat in het zonnetje gezet.

Cees Veerman, scheidend voorzitter van de Raad van Toezicht van Klimaat voor Ruimte nam de gelegenheid te baat zijn toehoorders een hartenkreet mee te geven over de vrijheid die wetenschap nodig heeft om creatief en innovatief te kunnen zijn. “Een programma als Klimaat voor Ruimte kon gedijen in een context van vrijheid die ruimte bood voor onconventionele manieren om projecten op te zetten. Dat is juist bij klimaatprojecten, die gaan over langere termijn, een vereiste. De huidige overheid lijkt de wetenschap middels de topsectoren juist aan banden te willen leggen. Ze wil te dirigistisch zijn en mengt zich in processen waar ze zich niet in moet willen mengen.”

Burgers aan zet

Ed Nijpels vindt het huidige kabinet te weinig ambitieus, Paul Tewessem van EL&I voert aan dat er “voor het eerste een ministerie is waar de ‘i’ van innovatie in zit – dat moet toch aanspreken.” Volgens de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven gaan “wij gewoon door. Wij wachten niet op de overheid”. Lof was er voor de lokale overheden “daar zie je meer ambitie, een directe link met de burger. Want ook daar zijn veel initiatieven te zien”.

Een van die initiatieven kwam terug in de deelsessie over het Soesterkwartier. Voorzitter Wim Hamels is er vol van: “nog niet heel lang geleden stond dit pand, waarin wij nu met zijn allen staan, op de lijst om te worden gesloopt. Sterker nog: de sloopvergunning was al afgegeven. Als gezamenlijke burgers hebben we daar zo’n zes jaar geleden protest tegen aangetekend. Met succes; het is nu een monument, inclusief het hele terrein eromheen”. Hamels leidt de burgers van het Soesterkwartier. “Je hebt een thema nodig dat bindend werkt. Duurzaamheid is dat geworden. We hebben er vier speerpunten uit gehaald: straatproject energiebesparing is de eerste. Wijkmolen windenergie is de tweede – beetje lastig vanwege allerlei wet- en regelgeving. En zo’n ding kost een miljoen of wat. Zon op School is de derde poot en vier is de Eco-wijk. Voor elk onderdeel werken we met speciale straatambassadeurs – en die zijn niet door iets of iemand aangewezen, mensen hebben zich vrijwillig aangemeld.”

Het resultaat van Soesterkwartier ligt er niet om. In mei 201 is officieel de Vereniging opgericht (“en we hebben niks in kas – dat willen we zo houden. Slechts enkele tientjes voor foldermateriaal, dat is alles”, zegt Hamels), er zijn 26 straatambassadeurs opgeleid, meer dan 150 woningen worden geïsoleerd. “En heel belangrijk: de huizen zijn in waarde gestegen en nog belangrijker: mensen hebben elkaar leren kennen”.

Het aantal seconden dat de Soesterkwartierders elkaar dagelijks aankijken is niet bekend – misschien wel meer dan de tien seconden die Frénk van de Linden de congresgangers in de morgen elkaar liet aankijken. De sociale cohesie is er groot. Ongetwijfeld vergelijkbaar met de sfeer waarmee Klimaat voor Ruimte haar einde inluidde; de dansvloer was vol tijdens een spetterend feest met het Swing Jazz Ensemble Biggles Big Band. Een workshop dansen bracht in praktijk waar de wetenschap het in de morgen nog over had: versmelting van disciplines, samengaan van partijen, synergie tussen instituten.

Synergos Communicatie, Haarlem